

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Octavum. De impudicitia, hoc est, de tactibus, aspectibus,
similibusque actibus impudicis inter solutos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

lutè intelligatur de agente solum, & quidem, ut modo dictum est §. 3. num. 3. cum seminatione intra vas præpositum; hæc enim est undequaque certa sodomia; an etiam de patiente, qui certè sodomita etiam solet appellari? De utroque intelligi, propter rationem dictam probabilius est: sed intelligi solum (nisi aliud in reservatione addatur) de agente, non possum non putare probabile. Ratio est, non multo ante dicta, quia certa & propria sodomia, ad quam solum debet se extendere reservatio, quæ omnium consensu est odiosa, & restringenda, solum est illa, per quam seminatur in vase præposito masculi, id quod certè non fit à patiente: adde, in iure magis puniri agentem, quam patientem; & merito, quia gravior ille peccat, quam hic, ex D. Antonino, f. ergo non est mirum, si nos censeamus reservationem cadere in illud peccatum, quod est gravior.

e. *vt tenet Graph. in præct. casuum reserv. li. 1. c. 21. n. 7. 8. & 25. f. 8. Anton. in summ. p. 3. tit. 17. §. 4.*

4. Diana, g. qui in uno loco tenet, esse probabile, sodomiam agentis & patientis esse eandem specie, unde non esse speciatim in confessione explicandam, deberet affirmare, eam esse pari modo reservatam, & tamen in alio loco propendit, non esse. At vero ego, qui cum Delugo constanter docui, paulo ante §. 3. num. 7. esse diversas, (agens enim per se prodigit semen, quod non prodigit patiens) multo consequentius probabile iudico, reservationem sodomie absolutè p. fi-

tam, solum esse contra sodomiam certam & principalem, qualis sola est sodomia agentis.

g. *Dian. p. 3. tr. 4. res. 159. & p. 6. tract. 6. res. 36. h. Dian. p. 2. tr. 17. Misc. res. 64. vide etiam p. 7. tract. 11. res. 13. ubi multa de reservatione huius peccati.*

5. Sodomiam imperfectam non intelligi reservatam, ubi sodomia absolute reservata est, jam dixi §. 3. numero quarto, cum Grassio, & nunc confirmo cum Bonacina. i

i. *Bonac. de matr. qu. 4. p. 11. nu. 5.*

6. Reservata sodomia, intelligi reservatam bestialitatem, aliqui affirmant; sed verius negat idem Bonacina, quem, si est otium, lege.

CAPVT OCTAVVM.

§. I.

De impudicitia, hoc est, de tactibus, aspectibus, similibusque actibus impudicis inter solutos.

Vbi obiter de parvitate materia in re venerea.

DE his pauca dixi in Methodo, a & porius, ut aperirem, qua ratione sint in confessione deferenda, quam ut eorum naturam explicarem; quare in præsentia id uberius erit agendum: loquimur autem de actionibus externis inter solutos, & sine periculo pollutionis; nam inter conjuges, vel sponfos, vel quando subest periculum pollutionis, supra

F f

b dictum

b dictum est satis; de internis vero desiderijs & cogitationibus morosis dicam l. 10.

a in Meth. Conf. lib. 2. c. 7. §. 2. ubi in edition. Panormitana 1649. quæ est optimum amplissima, citantur alia loca. b sup. c. 3. §. 5. à nu. 42.

2. Tanquam fundamentum per necessarium eorum, quæ hic proferenda sunt, præmitto, in prædictis, v. g. in tactu manus mulieris, tria genera delectationum inveniri: primam naturalem, secundam libidinofam, quam veneream appellamus, tertiam non libidinofam.

3. Naturalem delectationem voco eam, quæ oritur ex naturalium qualitatum proportionem: sic delectatur manus tangere mollia, refugit aspera, eademque manus, quando excedit in calore, delectatur tangere manum frigidam, & è contra. Si quis ergo tangat manum mulieris, & sine alia ulteriore intentione delectetur de sola mollitie, de solo calore, de solo frigore &c. ex se nullius erit peccati reus: licet enim difficile sit, & periculosum, sistere in his terminis, tamen aliquando certè fititur, ut quando manibus calidis suæ filiae pater senex proprias calefacit, vel quando pueri ab omni impuritate alieni se invicem jocando contrectant, vellicantque &c.

Huc reduco moralem, (sic juvat appellare) delectationem, quæ interdum ex his captatur, quæque potius voluptas mentis est, & gaudium, quam affectio appetitus sensitivi. Talis est casta delectatio, quam quis sumit ex osculo, more patriæ, vel honesto

tactu manus, quando exhibetur causa castæ amicitiae; tunc enim amicus, seu amici pars superior sibi complacet de morali honestaque amicitia, nihil de sensitiva delectatione.

4. Libidinosa, vel venerea est, quæ oritur ex copula, pollutione, distillatione, vel ex cogitatione ipsarum; item quæ oritur ex commotione partium corporis, seu spirituum inservientium generationi, quam appetitus sensitivus maxime percipit. Venerea autem appellatur, quia est ordinata ad generationem, cui Venerem prisca antiquitas præciebat.

Si quis ergo in his extra matrimonium delectatur, peccare mortaliter, est omnibus manifestum; nec enim in his dari parvitatem, dicitur mox numer. 3.

5. Non libidinosa est illa delectatio, quæ sumitur ab aliquibus actionibus, quæ licet ordinatae sint aliquando ad generationem, aliquando tamen non sunt; & tamen, ut non ordinatae, suam rationem possent dici remotè, non vero proximè ad generationem ordinari, v. g. tactum feminae manus, certum est, posse referri ad se præparandum ad copulam: at potest non referri, & nihilominus tunc ille tactus pariet ex se in tangente suam delectationem, non quidem solum illam naturalem ex proportionem qualitatum, de qua num. 3. sed aliam propriam individualem talis tactus, ut relati ad mulierem, sine ulla prorsus intentione libidinis. Sicut enim differt individualiter licita delectatio,

ctatio, quàm à visione, & odore purpureæ rosæ sentis, ab ea, quam sentis ab albo lilio, sic differt delectatio pudica, quam capis à mera proportionata pulchritudine vultus mulieris, ab ea, quam castè item sumis à quacunque alia pulchritudine v. g. floridi campi, exquisitæ architecturæ, frondentis arboris, & cuiuscumque alterius qualitatis, naturaliter tibi tuisque oculis proportionatæ. Quare hæc non libidinosa delectatio, licet inter naturales computari possit, tamen, clarioris gratia, est omnino distinguenda: nam de hoc maximè queritur, an, & quod peccatum sit, eam voluntarie suscipere? Pro quo

6. Statuamus hanc universalem regulam, tres habentem partes. Omnes actus, v. g. aspectus, tactus, allocutio mulieris, si solum delectationem naturalem afferant, & ex alia parte ob illam solum assumantur, ex nullo peccato assumuntur, imo interdum ex merito, quia illa delectatio ordinatur ex se ad bonum finem, nec in se inhonesta est. Rursus ijdem actus, si pariant delectationem veneream, vel assumantur propter illam, cum peccato mortali extra matrimonium assumuntur, quia extra illud prohibiti sunt. Denique ijdem, si pariant illam delectationem non libidinofam, eaque delectatio assumatur quidem, sed non ad ullam libidinem veneream, solum cum peccato veniali assumetur: cuius ultimæ partis ratio (nam aliæ probatione non indigent) est, quia ex una parte non habemus, unde, ut sic, sub mortali prohibita sit; si enim esset pro-

prohibita, inde esset, quia ad generationem, quæ sit illicita, refertur; & probatum est, ex se non referri, ergo &c. & ex alia parte deordinatio nonnulla est, atque adeo venialis, ijs ut actibus ad meram delectationem, licet levem; unde vides, cur tactus v. g. honestæ partis ex se non sit mortalis, sit vero tactus partis inhonestæ, inter solutos: Ratio enim est, quia honestæ partis tactus delectationem ex se parit vel naturalem, vel non libidinofam, declaratam in prima, & tertia parte regulæ: ac tactus inhonestus non solum parere potest delectationem naturalem & non libidinofam, sed quando assumitur solum ob ipsas has duas delectationes, (nam si assumatur ob necessitatem, illas partes, v. g. medendi, non sumus in casu) parit etiam inseparabiliter libidinofam; & ratio hujus maximè notanda est, quia impossibile sit, ut delectatio quæcumque, licet naturalis, vel non libidinosa ejus partis, quæ tam proximè inservit generationi, assumatur ob delectationem non libidinofam, quin comitanter non confurgat ipsa delectatio libidinosa; quare dum aliquis tam proximam & inseparabilem ex se causam ponit libidinosa delectationis, illam procurare convincetur, atque adeo juxta dicta nu. 4. peccare mortaliter.

7. Sanchez c. confundit delectationem naturalem, & non libidinofam: sed deinde in discursu doctrinæ, re ipsa videtur distinguere: dum enim levem manus famine tactum dicit esse venialem, propter parvitatem delectationis, significat ideo esse venialem.

ff. 2.

lem, quia nō est ex se delectatio libidinosa; quod dictum me iuvat sic explicare, ut voluptatem non libidinisam vocaverit voluptatem modicam, seu parvam, quæ certe admodum exigua est, præ illa, quæ est libidinosa. Et quamvis idem Sanchez d. in Summa se retractaverit, de prædicta parvitate, concessa in citato loco de matrimonio, unde videatur fateri, se intellexisse de libidinosa; tamen pro maiore claritate suæ sententiæ, non admittentis parvitatē in re venerea, id fecisse suspicor: nam cæterum mea interpretatio utpotē constantiam Authoris defendens, ipsi eidem Authori (credo) si videret, non displiceret. Nonnemo suspicatur, eam retractionem non esse Authoris, sed supposititiam, vel certē illi involuntariam. Ego huic suspicioni, si vera est, addo, satius fuisse, Authoris mentem declarare, ut ego conatus sum, quàm illum pronuntiare, sua dicta retractantem.

c. Sanchez. li. 9. mat. d. 56. n. præfert. 5. & n. 6. & in summa li. 5. c. 6. nu. 13. d. Sanchez. in sum. l. c. num. 22. e. Beyerlinus, quem laudat, sequiturque Caram. in Reg. S. Bon. n. 1053.

Parvitas materia non datur in re venerea.

8. Hanc regulam sic à nobis distinetam, quam nisi calleas, semper in hac materia cæcutes, confirmare iuvat doctrina & autoritate Castropalai, qui loquens de Decreto R. P. Claudij Aquavivæ, quo prohibuit Nostri, ne docerent, dari in re venerea parvita-

tem, hæc habet formalia verba; *et* Sed non levem pluribus Doctoribus difficultatem intulit dictum præceptum tot penis affectum, tot verbis exaggeratum, præcipuè cum videatur opponi communissimæ Doctorum sententiæ, admittenti in materia luxuriæ leve peccatum, ex parvitate materiæ. Neque enim credendum est, voluisse Claudium, virum aliqui doctissimum & prudentissimum, Societatisve Prælatos, condemnare tanquam doctrinam omnino exterminandam, quæ affirmaret, delectationem sumptam ex visione mulieris pulchræ, ex illius manus contactu, ex illius colloctione, absque ullo desiderio, vel periculo ulterioris lapsus, esse peccatum veniale. Verum si verba præcepti attentè expendantur, facile supradicta difficultas dissolvitur. Neque enim Claudius negavit, aut negare potuit, probabile esse, supradictas delectationes leves esse: solum enim negavit, in re venerea dari exiguam delectationem, ex levitate materiæ. Et quidem merito. Nam res venerea propriè est coitus, vel pollutio, vel ad summum, quæ ad hoc proximè disponunt, ut est commotio spirituum generationi subservientium, sicuti tradit Galen. lib. 14. de usu part. c. 9. & 10. Delectatio igitur, quæ ex imaginatione, vel ex contactu sumeretur ex coitu, pollutione, commotioneve spirituum subservientium generationi, nequaquam ex levitate materiæ à mortali excusari potest, quia est delectatio in re venerea. At delectatio, quæ sumitur ex visione mulieris

lieris pulchræ, & ex illius manus contactu, ob solam illam delectationem, absque ullo alio periculo, vel desiderio, non est delectatio in re venerea; ac perinde nec peccatum mortale; & ita sustinet Filliuc. tr. 30. in 6. præcep. Decalogi c. 9. per totum, præcipue nu. 18. & 192.

ee Castrop. t. 3. t. 16. dis. 5. qu. 9. num. 8.

9. Hæc Castropalaus. In quibus vellem, advertas illa (communissimæ sententiæ, admittenti in materia luxuriæ leve peccatum; & non dari in re venerea &c.) vides? communissimam opinionem vocat, dari parvitatem in materia luxuriæ, negat eandem dari in re venerea; videtur enim; nisi fallor, significare, hæc duo, (in materia luxuriæ, & in re venerea) differre permaximè. Nam luxuria latè patet ad omnem culpam, pertinentem hic, & in sequentibus agimus) ex joco, curiositate, levitate, nihil habent mali, præter ipsum jocum &c. nam ut sic, non aliam, nisi naturalem pariunt delectationem. Quod si fiant ob solam delectationem non libidinofam, erit, ut dictum est, cum peccato veniali. at si fiant animo libidinoso, peccati mortaliter, patet ex dictis.

guimus. His jactis fundamentis per ejusmodi actus sigillatim, facilitatis ergo, discurremus.

f l. de hoc Rebell. fuse p. 2. de just. li. 3. qu. 19. sec. 3. Castr. t. 1. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 2. nu. 4. citans Less. Salas, Basil. Vasq. quidquid dicant aliqui, quos cit. sequiturque Caram. in Reg. S. Ben. à num. 1052. g. Sanc. li. 9. mat. d. 46. statim per totam, & in Summa li. 5. c. 6. n. 12.

§. II.

Tactus, oscula, amplexus inter solutos.

1. Angere a manum, faciem, brachia, pedes, & ex Navarro, etiam mammillas mulieris, si fiant inter solutos (de quibus hic, & in sequentibus agimus) ex joco, curiositate, levitate, nihil habent mali, præter ipsum jocum &c. nam ut sic, non aliam, nisi naturalem pariunt delectationem. Quod si fiant ob solam delectationem non libidinofam, erit, ut dictum est, cum peccato veniali. at si fiant animo libidinoso, peccati mortaliter, patet ex dictis.

a De his & proximè dicendis leg. Sanchez, li. 9. d. 46. à nu. 7. Less. li. 4. c. 3. dub. 8.

2. Hinc cautè sunt legendi. qui dicunt, b leviter tangere manum mulieris, digitum intorquere, pedem pede premere, esse veniale; cautè, inquam, quia semper, etiam in his, est prædicta distinctio præ oculis habenda. Quis enim neget, prementem, vel

ff 3

levit-

levissime, mulieris pedem, si sit ex libidinoso affectu deliberato, ad copulam ad pollutionem, ad commotionem dictam spirituum, peccare mortaliter? Deliberato, inquam, si enim consurgat delectatio libidinosa, tu vero non consentias, sed reprimas, jam non remanebit contra te liberè operantem, nisi illa delectatio ex se non libidinosa, quam voluntariè admittis, & consequenter venialis, ut dictum est. Id, quod universale esse in dictis, & dicendis, supra notavimus.

b *Cajet. 2. 2. qu. 154. ad 2. & in summa v. Chorea fr. Nav. in manu c. 16. num. 11. alijs.*

3. Iam vero oscula, & amplexus, & faciei seria & affectata mulieris vel grandiusculi pueri contrectatio, ejusdem conditionis essent cum tactibus prædictis levibus, nisi necessaria indigeremus distinctione. Nam si fiant morte patriæ, vel à parentibus, vel à superioribus, vel similibus, ad amicitia castæ signum, nulla quidem ex se laborant culpa: at si fiant ob meram delectationem, quæ persistit in ipso osculo oris, & in ipso amplexu, atque affectata contrectatione, est magnum periculum, ne inseparabiliter nascatur etiam libidinosa, & consequenter, ne sint mortalia. Quoniam ergo, quando sunt ob captandam delectationem ipsam non libidinosa, præsertim inter duos diversi sexus, naturaliter consequitur & ipsa tertia delectatio libidinosa, mortalia erunt, quia tunc ponitur causa proxima veræ libidinis, nisi fortè ætas infantilis aliquid amplius permittat, ut permittit Sanchez, d.

c l. *Castr. to. 1. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 2. n. 4. vide etiam infr. lib. 10. c. 5. d. Sanc. l. 9. matr. d. 46. n. 13.*

4. Tangere partes inhonestas aliorum, sive ob delectationem, sive ob aliud, semper est mortale, propter jam dicta. Dixi primò (ob delectationem) semper enim excipimus necessitatem medendi, &c. ut supra excipit etiam Sanchez de levitatem, & jocum, quod putamus, admitti posse (ait f. Silvius) si leviter, & quæpertransennam hoc fieret, non autem si omnino deliberatè, quia deliberatus est nimis turpis & periculosus.

e *sup. c. 3. §. 5. n. 49. & Sanc. l. 9. matr. d. 46. n. 12. f. Silvius 2. 2. qu. 154. ar. 4. concl. 3.*

Dixi secundò (aliorum) nam si quis suas sine libidine, ad calefaciendas v. g. manus, tangeret, multo minus ob necessitates occurrentes, non peccaret, quia tactus suarum partium non est tam excitativus ad libidinem, quam tactus aliorum. ff

ff *Sanc. l. c. n. 14. Less. li. 2. c. 3. m. 8. n. 60.*

5. Denique tangere catulos, feles, imo pueros, puellasque, ob benevolentiam &c. non est ex se, nisi malus addatur finis, peccatum. Erat quidam certè malis moribus alioquin non imbutus, qui supra modum delectabatur, canes & similes bestias manibus contrectare (quod quidem serio fieri ab amantibus & proflentibus castitatem, semper mihi displicuit.) Insuper eorundem pudenda rangebat, sibi complacens, ut ajebat, dare hanc delectationem catulo: imo. saepe ita eadem.

ad eam perficabat, ut semen bestia emitteret. Hic ergo petijt à me, an sine peccato id efficere posset? Profecto ab hac impura tractatione hominem absterrui, ob periculum, ne in se delectatio, & commotio libidinosa confurgeret; dixi præterea, prodigere semen animalis, non esse peccatum; ficti enim domini ipsorum sumus, dum vivunt, ita impedire, ne nascantur, possumus. Sed addidi, si id faciat ob meram curiositatem levitatemque, experiaturque, se nulla commoveri carnis suæ voluptate, non posse de mortali damnari, sed certè de veniali: nam, quod nullo crimine damnamus conjungentes animalia, ad filios procreandos, id est, quia tunc satis rationabilis causa adest animalia propagandi. At si quis ob voluptatem etiam illam solam, quæ ibi persistit, faciat, me vereri, ne incidat in mortale, quia tanta contrectatio pudendorum, quam vis animalis, tam serio facta ob sensibilem delectationem, principium ex se est impuræ libidinis. Neque mihi contrarij ^g sunt, qui docent, non esse mortale, bestiarum genitalia conficere: non sunt, inquam, contrarij, quia ipsi solum ibi loquuntur, quando id fit ex curiositate, nos hic, & alio loco idem Sanchez, ^h loquimur, quando fit ad captandam illam voluptatem.

^g Dian. p. 2. tract. 17. ref. 37. citans Sanc. li. 9. matr. d. 46. n. 25. h. Sanc. ib. n. 30. i. sup. li. 5. c. 2. §. 4. à n. 25.

An faminæ licitè permittant se tangi, diximus, cum de cooperatione animalia nonnulla supra i. notavimus.

i. sup. li. 5. c. 2. §. 4. à n. 25.

§. III.

Aspectus.

1. Inter tactum & aspectum, sine dubio non vulgare discrimen intercedit; tangere enim, propius ordinatur ad libidinem, magis venientem, id est, spiritus generationi subser-vientes commoveret, magisque periculum ingerit fædæ libidini consentiendi, quàm solum aspicere; quare non immerito minus peccato obnoxij sunt aspectus, quàm tactus.

2. Hinc primò, aspicere mulieris faciem, manus, brachia, pectora, infumma, partes ejus honestas, non est ex se peccatum; quod si fiat ob delectationem in ipsa pura visione residentem, quam non libidinosa appellavimus, non erit a. saltem mortale, erit, si ob libidinosa. Ratio est toties dicta. Aspicere autem partes inhonestas ejusdem, vel eandem nudam (idem dic, si mulier aspiciat easdem partes viri, vel nudum eundem) serio, & sine necessitate (quæ tamen necessitas solet esse in medico, & similibus, &c.) multo magis si ob voluptatem ibi persistentem, propter conjunctionem certam cum delectatione libidinosa, ut item propter periculum consentiendi, esset mortale.

a Sylvest. v. Curiositas qu. 3. vers. 4. Nav. c. 16. n. 22. Bon. de matr. qu. 4. p. 10. num. 23.

3. Dixi (serio) quia brevi tempore, & obiter (idem puto, ex loco remoto, vel interposita opaca veste, sed non

non tenui velo) curiositatis gratia prædicta aspicere, non est, nisi veniale, quia ut sic, non adest provocatio ad ulteriorem libidinem. Aspicere nudum eum, vel eam, quæ sit ejusdem sexus cum aspiciente, ut etiam diversi sexus, si sit valde puer, puto item veniale, quia ex se non multum excitat ad venerem. Illud ergo in his, & similibus præoculis habere, an scilicet affectus sit ad libidinem, & an aspectus rei vel actio sit ejusmodi, ut in impuram libidinem, ut plurimum, influat, si enim sic est, provocatio erit mortalis libidinis; secus, non item.

4. Hinc secundo, serio aspicere duos turpiter se commiscentes, à peccato mortali non libero; multo magis, si sit propter delectationem, quamvis ibidem persistentem. At in eadem commissione intueri bestias, vel earum genitalia conspiciere, præsertim obiter, & sine affectu ad libidinem, non puto, esse mortale. Ratio est eadem toties dicta.

5. Qui respiciendo mulieres, in eis turpiter delectatur, sine desiderio copulæ, an obligetur, in confessione conditionem mulieris explicare, dixi in Methodo confessionis, b & infra repetam lib. 10. caput 3. num. 5.

b in Meth. Conf. li. 2. c. 7. §. 1. n. 4.

§. IV.

Turpiloquium.

1. **T**urpia loqui, & turpia cantare, participant tres illas species delectationum naturalem, non libidinosam, libidinosam,

Si ergo hæc facias ad bonum finem, causa v. g. studij &c. nihil peccas; si causa delectationis non libidinosæ, ut accidit, quando hæc fiunt per jocum, vel per curiositatem narrationis, vel suavitatem poësis, animo fallendi temporis, relevandi que se à laboribus (semper secluso periculo veræ libidinis) non est, saltem mortale. At si cum delectatione ad objecta ipsa, hoc est, ad res ipsas narratas graviter peccaminosas, vel cum periculo consensus in illam, erit aperte mortale, quia tunc libidinosæ est aperte voluptas. Advertit autem merito Salas c convinci plurimos, consentire in delectationem rerum, seu objectorum turpium, sub prætextu artificiosi carminis vel Musicæ, quando carmina elegantiora rei piæ recusant, avidiores ad turpia; indicium sanè non leve pravæ affectionis: convinci item latenter delectatione carnis ferri eum, qui frequentius & libentius loquitur de occultis partium corporis, vestibus, & grotationibus ad eas partes pertinentibus, quàm de rebus alijs. Denique similis peccati argui, qui metaphoris rerum turpium gaudet, & qui facile multa detorquet ad turpes sensus: quamvis enim hæc sæpe excusentur ab inadvertentia, vel quia objectum, de quo agitur, non est adeo obscærum, sæpe tamen, quia deliberatè procedunt ex affectu ad res, seu ad objecta turpia à mortali non liberantur.

c Sal. apud Castr. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 1. n. 5. l. item infra li. 10. c. 1. num. 11. & 13.

Si alijs loquentibus, tibi illud turpiloquium, vel impura cantilena displiceat,

spiceat, seu non placeat, nec tamen a loco discedas, nec eosdem reprehendas, ob ruborem, imo etiam si (secluso scandalo & animo, te de illo peccato delectandi) rideas, vel quid simile facias, te non accuso peccati mortalis, quia ipsa erubescencia non continenda ratio, pro tua excusatione est.

c. sal. apud Castrop. tr. 2. d. 2. p. 10.
§. 1. n. 5. l. item infra li. 10. c. 1. num.
11. & 13.

§. V.

Turpia legere, scribere, repraesentare &c.

1. **Q**ui libros legunt de rebus turpibus ex professo agentibus (præscindendo, an hi libri sint prohibiti, de qua re suo loco diximus a) pari modo non peccant, si ob bonum finem: peccant venialiter, si, ob curiositatem; mortaliter, si ob delectationem libidinosam. Idem sentio de spectantibus turpes b. Comedias (abstrahendo à cooperatione, qua spectantes reddant bb animosiores ipsos histriones, pecunia, verbis, magno plausu &c. ad ejusmodi turpia representanda) idem de serio aspicientibus tabulas rebus turpibus depictas: semper intellige, quando abest periculum consentiendi; sed heu in re tā lubrica quā frequenter adest! de his qui eosdem libros valde turpes componunt, idem dicendum esset, quantum est ex capitibus dictis; quia scilicet hæc possent scribi sine voluptate venerea, sed solum ob delectatio-

nem proveniente ex curiositate, vel levitate; verum ex alio capite excusationem minus inveniunt, nimirum ex scandalo: sciunt enim hi, debentque scire, aliquos legentes eos turpes libros, in veram libidinem fore lapsuros, & ex alia parte nulla rationabilis causa eos excusat. Quæ enim necessitas, quæ utilitas ejusmodi scriptores cogit, ad ea turpia describenda? Cogit utilitas publica. Medicum, Anatomicum, verenda describere, eademque cogit Theologum moralem, actiones foedas minutatim explicare: at, te Poetam, vel profanum scriptorem, quæ causa, quæ vis compellit? Respondet: necessitas sic pecuniam conquirendi. Sed quantum hæc excusatio se extendat, alibi d. diximus. Idem dic de representantibus res valde impuras; idem de easdem pingentibus. Dixi (valde turpes, valde impuras &c) nam secus, quia levis esset & remota provocatio ad libidinem, atque adeo non inseparabiliter cum illa, leviter peccaretur.

a. sup. li. 2. in decal. c. 1. §. 7. b. Sane. li. 9. mat. d. 46. n. 40. Diana p. 2. to. 17. re. 35. citans Lorcam, Rodriquez. alios, etiam quoad Clericos. bb. Legi Nicol. Baldelli lib. 3. diff. mor. d. 18. n. 10. & Bardi. sel. q. 2. li. 9. q. 2. sec. 15. c. l. Boss. t. 2. moralium tit. 20. n. præsert. 19. d. sup. l. 5. c. 1. §. 4. ann. 28.

2. Obligationem Gubernatorum ad repellendos turpia representantes maximam esse, colligitur ex dictis; cum enim ipsi facile tot lapsus cavere possint, ex charitate, imo ex officio debent: Audi Bossium, & si neglexerint Principes, inquit, providere, ne

G g

impura

impura represententur, sciant, se graviter à Deo puniendos, utpote, quia permiserint, & autoritate sua consenserint, infamem & publicam omnium scelerum scholam haberi. Et paulo post: Remedium tutius est, ut Principes histriones non recipiant, sed ex regnis expellant.

c Bofsius *ibid.* n. 35.

§. VI.

Munera acceptare, & se jactare de re turpi.

DE priore ex his per occasionem dixi superius, cum de stupro, hoc est c. 5. §. 3. à nu. 49. De posteriore egi in Methodo confessionis l. 2. c. 7. §. 3.

§. VII.

Chorea.

CHorearum a tres facio classes: prima est absolute pudica, seu pura: secunda impura per accidens: Tertia per se impura.

a De his vide Summistas v. *Chorea*, *At.* 3. p. c. 26. *Ben.* de matr. q. 3. q. 9. n. 24. *Ell.* t. 2. tr. 30. c. 10. num. 223. *Trull.* in dec. li. 6. c. 1. 1. du. 12.

Puræ, (esto, sint aliquando aliquantum vanæ) sunt choreæ, quæ inter ejusdem sexus personas, sine ullo turpitudinis gestu, vel ulteriori pravo fine non raro fiunt: ejusmodi sunt, quos ludos potius dixeris, quàm choreas, sunt tamen choreæ, quasque vocamus morefcas, incerchiatas, lumi-

narium saltationes; in quibus ad numerum musicum certatur, saltatur, luminaria in manibus accensa artificiosè circumferuntur: ejusmodi sunt choreæ, quas puellæ inter se nullis acitatis viris, interdum domi solent finire, ad recreationem, tempusque fallendum, exercere. Ejusmodi sunt et, quas rustici in suis mapalijs, vespere post laborem ad levandum animum, sine ullo prorsus turpi fine, vel impudico signo exhibent, sonante fistula.

Has igitur & similes choreas puras appella, nec ut peccaminosas reprobato. Has David b ante Arcam in Dei cultum assumpsit; has Maria c Aaronis soror, agens Deo gratias ob submersum Pharaonem, cum cæteris mulieribus (non autem mistis maribus) gaudens exhibuit. Has in celo clucent, etiam corporaliter, ut putat Roa. d Sanctorum Chori: has, (nec alias, ut perperam citat Bofsius) e permittit rusticis Cajetanus: f Has denique permittunt superiores in Tragædijs, & similibus representationibus, ad juvenes exercendos, eorumque animos sublevandos. Huc item reduci possunt et, quæ in diebus bacchanalium ad merum jocum, vel vanitatem larvari soli viri ad artificiosam pedum corporisque dexteritatem ostendendam, exhibent populo.

b li. 2. Reg. c. 6. c. Exod. 15. d Martinius Rhod. li. de statu Beat. c. Boff. t. 2. moral. ti. 19. n. 10.

2. Impuræ g per se sunt, quæ mistis maribus, feminisque, imo etiam separatis, suscipiuntur, obscænis gestibus, tactibus parum pudicis, amafiorum amicorumque interventu, & simi-

& similibus : has enim vero in ultimas terras esse ablegandas, nemo est, qui negat, earumque professores versari in statu peccati mortalis, & denique per Principes christianos esse ab urbibus, nec solum à domibus expellendos.

g. *Th. in c. 3. Isaia, & in 2. 2. qu. 163. art. 1. Azor. Fill. alijs modo citati.*

3. Impuræ per accidens sunt choreæ, quæ per honestas faminas viroscumque in convivijs, in nuptijs, in diebus lætitiæ delectis fieri consueverunt. Hæ profecto per se impuræ & peccaminosæ non sunt. *h.* exercere enim sine mortali peccato per se possunt, idemque est, si personati homines sub larvis utriusque sexus, in Bacchanalibus choreas agant. Viri, inquam personati: nam si sint innuistæ faminae, valde vereor, ne sub illo habitu nementito, res non degeneret in choreas ex se impuras, de quibus numero præcedenti. Per se igitur, ut dico, hæ peccaminosæ non sunt: solent tamen sapissimè per accidens, ratione nimis periculi, ne in tanto lætitiæ calore, in tanta adolescentularum juvenumque specie, ornatu, concursu, in artificiosa illa corporis grata oculis agitatione, in contactu manuum, qui sæpe adhibetur, non ij solum, qui choreas agunt, verum etiam spectatores facile in impudica labantur. De his igitur idem pronuntio, quod de coædijs paulo ante dictum est, has nimis valde periculosas esse, multo magis, si frequenter, & ex consuetudine fiant. Nihilominus addo, si experientia cognovisti, tibi ejusmodi periculum non subesse, te hoc modo cho-

reantem, vel chorizantes aspicientem nequaquam esse mortalis peccati reum. Patresfamilias potius moneo, ne eas permittant, quando prævident, facile aliquos ex hac occasione in peccata lapsuros.

h. Cajet. l. c. Trull. Bon. Fill. Az. l. c. quib. addo Lop. in 2. p. instruc. c. 31. num. 6.

4. Quoad locum, personas, tempus, ne fiant primò in Ecclesia, vel prope ipsam: secundò, ne ab Ecclesiasticis, multo minus à Religiosis, Monialibusque: tertio, ne tempore penitentiae, v. g. Quadragesimæ, nec festis diebus.

5. Per has tres prohibitiones, quas legimus in sacris textibus, non prohiberi puto l. choreas absolute, sed immodestas, impudicasque. id loco omnium ostendit ille Canon in his verbis. *Non verentur in ipsis Ecclesijs, earumque cæmeterijs choreas facere dissolutas*: illud (dissolutas) prohibitionem certè permaximè lenit. Quare juxta majorem minoremque irreverentiam, seu injuriam à prudenti, secundum omnes circumstantias, expendendam, quæ inferatur statui personarum, sacris locis, sacroque tempori, adde, & considerato scandalo, quod fortè detur, gravitatem levitatemque culpæ dimetire. Qua in re strictè loquitur Bossius, n. dum absolute dicit, choreas agere in Ecclesia, esse peccatum mortale: sicut nimis laxè loquuntur aliqui, o. dum ajunt absolute, non esse mortale: nam secundum mensuram p. irreverentiæ, & qualitarum chorearum, definienda erit & culpa.

Gg. 2.

i. c. Presa-

i c. Presbyteri d. 34. c. non oportet. 2. de cons. d. 5. c. cum decorem. 4. de vit. honest. Cler. c. Doc. de imm. Eccl. in 6. Clem. 1. de Celebr. Miss. 1 Sylvest. v. Choreas. Max. ar. disc. 108. super sermone Domini in Monte, quib. adde Menoch. de arbitra. cum addit. ad casum 69. nu. 59. m Clem. 1. de Celebr. Missar. n Boff. l. c. nu. 8. o apud Boffium l. c. p Sanc. in consil. li. 1. c. 8. dub. 24. nu. 22. ex Lopez.

6. In Clementina, de statu Monachorum cap. 2. dum dicitur de monialibus, non choreas, non festa secularium prosequantur, non videtur imponi præceptum, sed ex monentur, juxta sana consilia; neque enim moniales, inter se fortè ex aliqua occasione puras choreas agentes, etiam ob recreationis gratiam, audeo de peccato mortali condemnare: quamvis profecto digna sit culpa, quæ severe à superioribus castigetur.

§. VIII.

Ornatus.

1. **H**Uc Ornatum mulieris reduci curiosus Lector vult, huc ergo reducamus.

Nomine ornatus intelligitur a omnis cultus muliebris per pigmenta, & comam apposititiam, per intortos capillos, per pectoris nuditatem, per ornamenta aurea & gemmata, per novas vestium formas, præsertim si quæ ijs utantur supra statum, vel præter receptam consuetudinem.

a Less. li. 4. c. 4. dub. 14. n. 105.

2. In hoc ergo certum est primò, si ne peccato b posse quæri ornatum corporis, ob bonum finem, non solum scilicet ob necessarium corporis tegumentum, sed etiam ad sui status decorum, nimirum ut pro conditione sui status, honorificè quis prodeat in forum; id enim est laudabile, & rectè rationi consonum. Contra, certum item est, cum evidenti peccato mortali eundem ornatum quæri, se ob finem graviter malum, quicumque is sit, conquiratur, v. g. ut quis adulteret, ut turpiter concupiscatur, &c. id quod probatione non indiget.

b lb. n. 106.

3. Certum est secundò, si se ornet mulier matrimonio juncta, vel ad id aspirans, ut viro placeat, vel ut virum nanciscatur, nihil peccare. c ratio est, quia hic finis, cum honestus sit, satis honestam illi ornamento causam præbet.

4. Certum sit tertio, mulierem etiam illam, quæ nec nupta est, nec nuptias intendit, imò & adolescentes & viros, si se ornent, non ut ab alijs turpiter concupiscantur, sed ut censantur inter pulchros, & laudentur ut pulchri, non peccare mortaliter; d ratio est, quia id non continet gravem deordinationem, sed, ad summum, vanam quamdam gloriam coram hominibus.

d lb. nu. 109. ex S. Thom. Cajet. Res.

5. Remanent ergo duæ difficultates. Prior, an excessus in hujusmodi ornatu sit ex se mortalis? Posterior, an saltem sit mortalis, ob scandalum, quia nimirum

ni mirum mulier sic ornata causa est, vel occasio ruinæ spiritualis multorum.

6. Quoad prius, assero cum D. Thoma, & Cajetano, non esse nisi venialem excessum; ratio est, quia excessus in appetitu & usu rei per se non malus, non est, nisi veniale, ut patet in excessu cibi, potus, divitiarum, &c. qui non est ex se mortalis, nisi ratione gravis nocumenti, quod aliquando inferret: Sed in casu nostro non est, nisi excessus in conquirendo nitore, pulchritudine, cultuque corporis, quæ non sunt ex se mala, sed indifferentia, ergo &c. Adde; peccatum, ut sit mortale, debet esse graviter contra charitatem Dei, vel proximi, vel sui ipsius; id quod non est invenire in casu nostro.

e S. Tho. 2. 2. qu. 169. art. 2. ad 4. Cajet. ib.

7. Quoad posterius, assero, de eo tam bene, cordatè, ac sapienter scripsisse nunquam satis laudatum Lessium, f ut judicem, hic sufficere, si illius doctrinam ad verbum exscribam: Scio, Albertum Alberti fusè de ornatu mulieris aliquanto scrupulosius disputare, sed me juvat, Lessium sequi benigniorem. Potest, ait Lessius, in excessu istius ornatus esse peccatum mortiferum per accidens, ratione alicujus pravitatis connexæ.

f Less. ib. n. 112. 113.

Primò, ratione mali finis, ut si fiat animo pertrahendi ad libidinem.

Secundò, ratione præcepti positivi, ut si talis excessus esset vetitus aliqua lege, sub pœna excommunicationis, eaque servaretur,

Quod si lex non habeat annexam pœnam, vel saltem non gravem, non erit plusquam veniale: imò credibile est, pleraque leges civiles de hujusmodi, quæ passim varijs locis habentur, esse solum pœnales, & obligare tantum ad mulctam.

Tertiò, ratione scandalii, ut si quis uteretur veste adeo tenui, vel ita conformata, ut per eam pudenda non satis tegerentur: id enim, judicio morali, non tam esset pulchritudinem ostentare, quàm homines directè ad libidinem allicere.

Secus est, in nudando pectore, ut Cajetanus, Fumus, & Navarrus notant; præsertim, ubi est ea consuetudo: nam pars illa honesta censetur, nec natura, aut pudor humanus postulat, illam absolute tegi. Grave tamen peccatum esset, hujusmodi morem introducere, ubi id non est consuetum: insolita enim magis movent; & res ipsa merito ob periculum, etiam ubi est recepta, tanquam illicitum libidinis, esset abroganda, ut Doctores monent.

Notandum tamen, non ex eo censeri ornatum scandalosum, quod mul-
ti occasione illius putentur ad prava desideria provocandi, ut rectè prædicti Doctores tradunt: alioquin etiam pulchritudo naturalis scandalosa esset: nam multo magis provocat, quàm artificiosa; cum natura longè superet artem. Itaque etiam si femina putet, aliquos peccaturos, non tamen id circo sub peccato mortali tenetur talem ornatum dimittere: sicut is, qui à multis odio habetur, non tenetur à publico abstinere, ut inimicis non detur oc-

casio odij. Ratio est, quia ornatus iste solum remotè ad malum provocat, ergo non tenetur ab eo abstinere, ne alij peccent: alioqui perpetuo abstinere deberet (cum illa occasio sit perpetua & universalis) quod nimis grave esset humanæ conditioni. Sufficit igitur, ut ei peccatum proximi displiceat, & illius salutem non contemnat. Et confirmatur, quia quod illi peccent, ex eorum provenit malitia, non ex conditione ornatus: sicut enim circa hanc peccant, ita etiam circa alias eximie pulchritudinis: atqui, id, quod ex aliorum malitia provenit, non tenemur cum tanto gravamine nostro impedire. Secus, si aliquo *gg.* casu ad breve solum tempus ob peculiare periculum alicujus abstinendum esset: tunc enim charitas postularet, ut pro eo tempore talem ornatum superfluum omittam, ne proximus, qui alioquin putatur non peccaturus, inde peccandi occasionem habeat.

gg. Hanc limitationem non ponit Diana p. 2. tr. 15. ref. 36. etiam si ornatus sit superfluus & maximus, modo sit secundum morem patriæ, & de se non sit quasi provocativus ad malum.

Hæc Lessius, qui etiam n. 114. notat, ornatum seu usum vestis alieni sexus, non esse intrinsecè malum; unde ob causam justam fieri posse, v. g. si alia desit, si opus sit se occultare ab hoste, si fiant representationes &c. Ex levitate id facere, esse solum veniale, jure fatetur.

Vide denique superius, g. ubi notavi rationem, cur non liceat puellæ,

se ornata in conspectum amarij con-
sulto dare, ut conspiciatur.

g. *Sup. l. 5. c. 1. §. 4. n. 27.*

!CAPVT NONVM.

Disquisitio duo dicta Caramuelis in materia luxurie.

De tertio dicto vide lib. 10. c. 7.

1. **P**rimum dictum a est hujusmodi. Infero, peccantem cum virgine sodomice, primò, non teneri dicere, illam esse virginem: ita Diana, de circumstantijs aggravantibus, ref. 14. Secundò, imò neque teneri exponere, se sodomiam habuisse cum muliere, ut ipse docet Diana ibid; ref. 2. & Bonac. de matrim. q. 4. p. 11. nu. 9. Ratio est, quia sodomia cum muliere, aut cum viro, solum differunt in genere entis, non in genere moris, non secus, ac furari aurum, aut argentum; frangere jejunium pane, vel piscibus. Hæc ille.

a. *Caram. in Reg. 5. Ben. n. 1013.*

Ex his primum approbo, ut approbavi superius c. 9. 1. nu. 2. Secundum approbare non possum, sicuti nec superius approbavi c. 5. §. 3. n. 1. Ratio est duplex: prima, quia falsum est, non differre in genere moris; nam, ut ibidem dixi, perfecta sodomia, quæ est cum viro, procedit ex affectu ad indebitum sexum: quæ vero cum muliere, non est ad indebitum sexum, sed licet ad debitum, tamen ad partem innaturalem: quæ duo certe quilibet bene moratus non potest negare, in genere moris differre: non sic, furari.